

KOMPOZITSIYA FANIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Xatamjonov Islombek Xusnidin o‘g‘li
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi
email: islombekxatamjonov@gmail.com,

Jumaboyev Nabi Pardaboyevich
Guliston davlat pedagogika instituti,
“San’atshunoslik” kafedrasi v.b. dotsenti, p.f.f.d. (PhD)
e-mail: nabijumaboyev@gmail.com

Annotatsiya: maqolada kompozitsiya fanida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llashning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Ta’lim jarayonida texnologik yondashuvlar o‘quvchilarning ijodiy tafakkuri, mustaqil fikrlash va estetik didini rivojlantirishga xizmat qilishi ko‘rsatib o‘tiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish maktab ta’limini samarali va ilg‘or shaklga olib keladi.

Kalit so‘zlar: kompozitsiya, texnologiya, innovatsion ta’lim, pedagogik texnologiya, badiiy tafakkur, tasviriy san’at, ijodiy yondashuv, raqamli texnologiyalar, san’at metodikasi, o‘qitish jarayoni.

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ КОМПОЗИЦИИ

Хатамжонов Исламбек Хуснидин угли
студент Гулистанского государственного педагогического института
email: islombekxatamjonov@gmail.com,

Жумабоев Наби Пардабоевич
И. о. доцента, кафедра искусствоведения, Гулистанский государственный
педагогический институт, PhD
e-mail: nabijumaboyev@gmail.com

Аннотация: В статье анализируются теоретические и практические аспекты применения инновационных педагогических технологий в преподавании композиции. Показано, как технологические подходы в обучении способствуют развитию у студентов творческого мышления, самостоятельного анализа и эстетического вкуса. Внедрение современных педагогических технологий повышает эффективность и качество школьного образования.

Ключевые слова: композиция, технология, инновационное обучение, педагогическая технология, художественное мышление, изобразительное искусство, творческий подход, цифровые технологии, методика искусства, образовательный процесс

SCIENTIFIC-THEORETICAL BASIS OF APPLYING INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE TEACHING OF COMPOSITION

Khatamjonov Islombek Khusnidin o'gli

Student of Gulistan State Pedagogical Institute

email: islombekxatamjonov@gmail.com,

Jumaboev Nabi Pardaboevich

Acting Associate Professor, Department of Art Studies,

Gulistan State Pedagogical Institute, PhD

e-mail: nabijumaboyev@gmail.com

Abstract: *The article analyzes the theoretical and practical aspects of applying innovative pedagogical technologies in the teaching of composition. It demonstrates how technological approaches in education contribute to the development of students' creative thinking, independent reasoning, and aesthetic judgment. The implementation of modern pedagogical technologies enhances the effectiveness and advancement of school education.*

Keywords: *composition, technology, innovative education, pedagogical technology, artistic thinking, visual arts, creative approach, digital technologies, art methodology, teaching process*

Bugungi globallashuv davrida innovatsion texnologiyalar insoniyat faoliyatining deyarli barcha jabhalariga chuqur kirib bormoqda. Xususan, san'at ta'limi tizimi ham zamonaviy texnologik jarayonlardan chetda qolmayapti. Tasviriy san'at, xususan, kompozitsiya fanini o'qitish jarayoniga ilg'or pedagogik va raqamli texnologiyalarni tatbiq etish, o'quvchilarning estetik didi, ijodiy tafakkuri va badiiy tasavvurini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

"Texnologiya" atamasi qadimgi yunoncha "techne" (hunar, san'at, mahorat) va "logos" (ta'limot, qonuniyat) so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, dastlab "hunar fani" ma'nosini bildirgan. Vaqt o'tishi bilan u inson faoliyatining har bir sohasini, jumladan, ijodiy faoliyatni ham o'z ichiga olgan ilmiy-nazariy tizimga aylandi. San'atda texnologiya – bu faqat texnik vositalar majmui emas, balki badiiy g'oyani amalga oshirish metodologiyasi, ijodiy jarayonni samarali tashkil etish tizimidir. Shu

bois kompozitsiya fanida texnologik yondashuv o'quvchi tomonidan badiiy obrazni izchil, mantiqiy va estetik jihatdan to'g'ri qurish jarayonini ilmiy asosda yo'lga qo'yish deganidir.

Kompozitsiya darslarida o'qituvchi nafaqat texnik ko'nikmalarni o'rgatuvchi, balki badiiy tafakkurni shakllantiruvchi, ijodiy jarayonni boshqaruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli o'quv jarayoniga pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarga badiiy yechim topish, kompozitsion qonuniyatlarni ongli qo'llay olish malakasini rivojlantiradi. Zamonaviy o'qitish vositalari, masalan, interaktiv taqdimotlar, 3D vizualizatsiyalar, raqamli rang tanlash dasturlari (Adobe Color, Procreate, AutoDesk SketchBook va boshqalar) yordamida kompozitsion muvozanat, ritm va proporsiya kabi tushunchalar ko'rgazmali va tahliliy asosda o'rganiladi. Bu esa an'anaviy darslarni boyitadi, o'quv jarayonini yanada ijodiy va samarali qiladi.

Pedagogik texnologiya, aslida, ta'lim jarayonining ilmiy asoslangan, maqsadli va natijadorlikka yo'naltirilgan tizimidir. Kompozitsiya fanida bu yondashuv o'quvchilarning badiiy fikrlashini rivojlantiruvchi muammoli o'qitish metodlarini qo'llash, modulli va loyihaviy yondashuv asosida topshiriqlarni bosqichma-bosqich bajarish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida san'at asarlarini tahlil qilish, shuningdek, refleksiya va o'zaro baholash usullari orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda o'z ifodasini topadi.

Raqamli texnologiyalar kompozitsiya fanini o'qitishda yangi pedagogik imkoniyatlarni ochmoqda. Vizual tahlil platformalari yordamida mashhur rassomlarning kompozitsion yechimlarini tahlil qilish, interfaol laboratoriyalar orqali rang, ritm va nisbatlarning psixologik ta'sirini o'rganish, onlayn ko'rgazmalar va virtual maketlar asosida o'quvchilarda estetik idrokni chuqurlashtirish, sun'iy intellekt asosidagi kompozitsiya generatorlari yordamida g'oyalarni tahlil qilish va taqqoslash imkoniyati yaratilmoqda. Bunday yondashuvlar o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol ijodkor shaxsga aylantiradi.

Badiiy ta'lim jarayonida texnologik yondashuvning samaradorligi, avvalo, o'qituvchi faoliyatining metodik jihatdan to'g'ri yo'lga qo'yilishiga bog'liq. Kompozitsiya darslarida o'qituvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning asosiy tamoyillaridan: tizimlilik, shaxsga yo'naltirilganlik, reflektiv yondashuv, differensial o'qitish va integratsiya tamoyillaridan samarali foydalana bilishi zarur. Bu jarayon o'quvchilarda nafaqat badiiy ko'nikmalarni, balki mustaqil fikrlash, tahlil qilish, estetik qarorlar qabul qilish qobiliyatini ham shakllantiradi.

Kompozitsiya fanining o'ziga xos xususiyati shundaki, unda texnologik jarayon ijodiy jarayon bilan chambarchas bog'langan. Har bir badiiy kompozitsiya – bu muayyan texnologik bosqichlar orqali amalga oshiriladigan ijodiy izlanish mahsulidir. Masalan, g'oya tanlash, kompozitsion markazni belgilash, tasviriy nisbatlarni aniqlash, rang va ritm uyg'unligini topish kabi jarayonlarning barchasi o'ziga xos

metodik tizimni talab etadi. Shu jihatdan qaraganda, texnologik yondashuv kompozitsiya fanida nazariya va amaliyotning uzviy birligiga asoslanadi.

Hozirgi raqamli davrda o'quvchilarning kompozitsion fikrlash doirasi an'anaviy grafik vositalar bilan cheklanib qolmay, elektron qurilmalar, raqamli ilovalar, onlayn dizayn muharrirlari yordamida yanada kengaymoqda. Bu esa kompozitsiya o'qitish jarayoniga yangi, interaktiv, multimediami shakllarni olib kiradi. Shu bilan birga, bu o'qituvchidan ijodiy moslashuvchanlik, yangilikka ochiqlik va texnik kompetensiyani talab qiladi.

Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llashning eng muhim jihatlaridan biri o'quvchi shaxsining faol ishtirokini ta'minlashdir. Kompozitsiya fanida bu jarayon o'quvchini passiv kuzatuvchidan faol ijodiy subyektga aylantiradi. Misol uchun, "loyihaviy o'qitish" metodini qo'llash orqali o'quvchilar mustaqil g'oya ishlab chiqish, uni texnik va badiiy jihatdan asoslash, yakuniy natijani taqdim etish jarayonlarida ishtirok etadilar. Bu esa ularning estetik qarorlar qabul qilish, tanqidiy fikrlash va ijodiy o'zini ifoda etish kompetensiyalarini mustahkamlaydi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalar yordamida kompozitsiya fanida tahliliy va baholash bosqichlarini ham samarali tashkil etish mumkin. Virtual taqdimotlar, onlayn baholash tizimlari, raqamli portfoliolar o'quvchining ijodiy o'sishini muntazam monitoring qilish imkonini beradi. Bu esa o'qituvchi uchun individual yondashuvni kuchaytirish, o'quvchi uchun esa o'z ijodiy yutuqlarini tahlil qilib, o'z ustida ishlash motivatsiyasini oshirish vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Natijada, kompozitsiya faniga texnologik yondashuvni tatbiq etish dars jarayonining shaklini emas, balki mohiyatini ham o'zgartiradi, u o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni interfaol, ijodiy va natijadorlikka yo'naltirilgan tizimga aylantiradi. Shu boisdan, texnologik yondashuv san'at ta'limida shunchaki yordamchi vosita emas, balki o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik asos sifatida qaralishi lozim. Natijada, kompozitsiya faniga texnologik yondashuvni tatbiq etish dars jarayonining shaklini emas, balki mohiyatini ham o'zgartiradi, u o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni interfaol, ijodiy va natijadorlikka yo'naltirilgan tizimga aylantiradi. Shu boisdan, texnologik yondashuv san'at ta'limida shunchaki yordamchi vosita emas, balki o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik asos sifatida qaralishi lozim.

Kompozitsiya darslarida innovatsion texnologiyalarni qo'llash nafaqat badiiy tasvir vositalarini o'zlashtirishni osonlashtiradi, balki o'quvchilarning **tasavvur, estetik his, mantiqiy fikrlash va tahliliy tafakkur** kabi muhim psixologik jarayonlarini ham faollashtiradi. Bunday yondashuv o'quvchini atrof-muhitdagi shakl va fazoviy munosabatlarni idrok etish, ularni badiiy tilda ifodalash, hamda o'z kompozitsion g'oyasini mustaqil tarzda yaratish bosqichiga olib chiqadi. Shuningdek, texnologik yondashuv kompozitsiya fanining **tarbiyaviy va estetik funksiyalarini** ham kengaytiradi. Har bir dars jarayonida innovatsion metodlar orqali o'quvchi

nafaqat san'at qonuniyatlarini o'rganadi, balki ularning hayotiy mazmunini, estetik qadriyatini va milliy san'at an'alariga bo'lgan hurmatini anglay boshlaydi. Bu esa ta'lim jarayonini nafaqat bilim berish, balki **shaxsni badiiy va ma'naviy kamolga yetkazish** jarayoniga aylantiradi.

Zamonaviy o'qituvchi bu jarayonda yo'naltiruvchi va ijodiy tashkilotchi sifatida faoliyat yuritadi. U darsni nafaqat texnik mashg'ulot sifatida, balki o'quvchilarni mustaqil izlanishga undovchi, san'atga bo'lgan ichki ehtiyojni uyg'otuvchi **pedagogik laboratoriya** sifatida quradi. Natijada, kompozitsiya fani o'quvchi uchun tasviriy san'atning markaziy yo'nalishiga, badiiy tafakkur va estetik dunyoqarashni shakllantiruvchi asosiy omilga aylanadi.

Xulosa qilib aytganda, kompozitsiya fanida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning estetik didini, badiiy tafakkurini va ijodiy mustaqilligini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu texnologiyalar san'at ta'limini faqat amaliy mahorat emas, balki ilmiy-analitik jarayon sifatida tashkil etish imkonini beradi. Natijada o'quvchi o'zining badiiy g'oyasini texnologik fikrlash, tahlil va sintez asosida ifoda etishga o'rganadi. Demak, kompozitsiya darslarida texnologik yondashuv ijod va ilmiylikni uyg'unlashtiruvchi pedagogik jarayon bo'lib, u zamonaviy san'at ta'limining samaradorligini belgilovchi eng muhim omillardan biridir.

ADABIYOTLAR/REFERENCES:

1. B.N.Oripov. Tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi ya metodikasi. Toshkent, "ILM ZIYO", 2013.
2. MORAL AND AESTHETIC PRINCIPLES OF EASTERN THINKERS: APPLICATION IN MODERN EDUCATION. (2025). International Journal of Artificial Intelligence, 5(05), 1489-1494. <https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/4677>.
3. Ibadullaeva, Z. ., & Jumaboev, N. . (2025). UZBEK NATIONAL ART AND ITS SCHOOLS. Журнал академических исследований нового Узбекистана, 2(2), 127–130. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/yoitj/article/view/68532>.
4. Pardaboyevich J.N. O'QUVCHILAR IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNALOGIYALARNING O 'RNI //WORLD OF SCIENCE. – 2023. – T. 6. – C. 87-90.
5. Jumaboev Nabi Pardaboevich. (2025). BEAUTY AND MORAL EDUCATION IN EASTERN PEDAGOGY: OPPORTUNITIES FOR APPLICATION IN THE PROCESS OF ARTISTIC EDUCATION. IQRO INDEXING, 16(01), 170-172. <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/12671>.

6. Pardaboevich J. N. THE APPLICATION OF EASTERN PHILOSOPHICAL AESTHETIC CONCEPTS IN ARTISTIC EDUCATION AND THEIR INTERPRETATION IN PEDAGOGICAL RESEARCH //PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI. – 2025. – T. 14. – №. 01. – С. 218-222.

7. Юсупова Ш. А., Жумабоев Н. П. ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИ ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРНИ ИЖОДКОРЛИККА ЎРГАТИШ //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 460-464.

8. Yusupova Shoxista Alimjanovna. (2024). TOOLS AND CRITERIA OF COMPOSITION IN THE CREATIVE PROCESS OF FINE ARTS CLASSES OF UNIVERSITY SCHOOLS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 5(02), 48–58. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-05-02-10>.

9. Inoyatov O.S. Sirtning umumiy vaziyatdagi tekislik bilan kesishish masalalarini ifodalashga metodik yondashuv// Inter education & global study. 2025. №6. В.256-269.

10. Имомов Ф. . (2025). CHIZMACHILIK FANINING O‘QUVCHILARNING SHAXSIY RIVOJIGA TA’SIRI. Свет науки, (10(45). извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/science-shine/article/view/102914>.

11. Khojamkulov, R. (2024). THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 4(5). <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N57>.

12. Khudayberdievich, B. A. . (2024). The Role of Physiognomics in Teaching Students to Draw Portraits. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 5(3), 12. <https://doi.org/10.47134/emergent.v3i1.38>.

13. Bolbekovich, Nusharov B. "The Role and Significance of Fine Art in Preparing Future Fine Art Teachers for Independent or Creative Activity." World Bulletin of Social Sciences, vol. 22, 28 May. 2023, pp. 235-239.

